

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2018, 7 (4): 3088/3102

**Tıp Eğitiminde Öncü Kuruluşlar: Türkiye Trafik Kazaları
Yardım Vakfı'nın Tarihsel Gelişimi**

Leading Organizations in Medical Education: Historical
Development of Turkey Foundation of Traffic Accident Assistance

Mukadder GÜN

Dr. Öğr. Üyesi, Ufuk Ü. Tıp .Fak., Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Ankara.

**Asst.Prof., Ufuk Univ. School Of Medicine Department of History of
Medicine And Medical Ethics**

Orcid ID:0000-0003-4851-5786

e-mail: mukadder.gun@ufuk.edu.tr

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 28.02.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 31.12.2018
Yayın Tarihi / Published : 31.12.2018
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December
Cilt / Volume: 7 Sayı – Issue: 4 Sayfa / Pages: 3088-3102

Atıf/Cite as: GÜN, M. (2018). Tıp Eğitiminde Öncü Kuruluşlar: Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın Tarihsel Gelişimi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 (4), 3088-3102. Retrieved from <http://www.itobiad.com/issue/39481/491031>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Tıp Eğitiminde Öncü Kuruluşlar: Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın Tarihsel Gelişimi

Öz

İnsanlığın varoluşundan bir süre sonra toplumsal yaşama geçiş zorunlu hale gelmiştir. Tarihsel süreçte toplumların maddi ve manevi gereksinimlerinin karşılanmasında kurumsal olarak en önemli görevi üstlenen kurumsal yapılar vakıflar olmuştur. Vakıflar asıl kuruluş amaçlarından başka, tarih boyunca İslâm ve Türk dünyasında çok farklı hizmetleri üstlenerek, günümüzde modern devletin yapmakta olduğu çok sayıda kamusal görevin yüzyıllar boyunca başarıyla yapılmasını sağlamışlardır. Bunların dışında vakıflar, sosyal dengelerin kurulması ve sosyal bütünleşmenin sağlanması, sağlık ve eğitim gibi kamunun hizmet gereksinimlerinin yerinde ve doğru karşılanmasının ötesinde, siyasî ve ekonomik sürdürülebilirliğin devamında da merkezî yönetimlere büyük katkıda bulunmuşlardır. Bu çalışmada Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın kuruluşu gelişimi ve güncel işleyişi irdelenecektir. Trafik kazaları sonucunda gerçekleşen ölüm, yaralanma ve engellilik durumu toplumu doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendirdiğinden profesyonel bir yapılanma ile desteklenmesi önemlidir. Çalışmada arşiv belgeleri ve birincil kaynaklardan elde edilen verilerden yararlanılacak olup, Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın eğitim misyonu nedeniyle ağırlıklı olarak eğitime katkılarından söz edilecektir

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Trafik, Trafik kazaları, Tarih, Eğitim kurumu

Leading Organizations in Medical Education: Historical Development of Turkey Foundation of Traffic Accident Assistance

Abstract

After a certain period following the existence of human in earth, transition to social life became compulsory. Throughout history, foundations have been the institutional structures to assume the most important role in meeting both the material and spiritual needs of the community. Apart from fulfilling their aims of establishment, by offering a wide range of services to the Islamic and Turkish world for centuries, foundations have successfully carried out numerous public tasks, which are done by the modern states today. In addition, besides establishment of social balances, achievement of social integration and properly meeting the service needs of the public such as health and education, foundations made a major contribution to the central governments also in the continuation of political and economic sustainability. In this study, the establishment, development and current function of Turkey Foundation of Traffic Accidents Assistance will be dealt with. As death, injury and disability that may result from traffic accidents are directly or indirectly of concern to the society, it is important that the public receive assistance from a professional organization. In this study, which use data from archival documents and primary sources, the contributions of Turkey Foundation fo Traffic Accidents Assistance to education as part of its educational mission will be mentioned.

Keywords: Foundation, Traffic, Traffic accidents, History, Educational institution

Giriş :

İnsanlığın varoluşundan hemen sonra toplumsal yaşama geçiş zorunlu hale gelmiştir. İlk çağlardan günümüze dek toplumların kendi yapıları içinde o topluma ait kişilerin sosyal yardım, dayanışma ve güvenlik gereksinimlerini karşılamak amacıyla bazı kurumlar oluşturdukları ve büyük ölçüde bu kurumlardan yararlandıkları görülmektedir. Bireylerin topluma ve insanlığa karşı sorumluluk duymaları bu nedenle iyilik yapma istekleri vakıfların kuruluşunda başlıca etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hangi gereksinimi karşılamayı amaçlarsa amaçlasın günümüz toplumlarının sosyal yardım, dayanışma ve sosyal güvenlik sistemleri toplumun tamamını korumayı ve geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Bu hedeflere geçmiş zaman diliminde daha çok İslam dininin benimsendiği toplumlarda vakıf kurumları aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır (Akgündüz;1988).

Osmanlı Medeniyeti anlayışı; İslam temelli kaynaklar ve kendi devlet oluşumundan önceki Türk/Müslüman devletlerinin uygulamalarını benimseyerek oluşmuş hem kendisinden önceki uygulamalarla benzeşen hem de farklılaşan bir anlayış getirmiştir. Bu özeliğinden dolayı Osmanlı kurumsal ve tarih anlayışının kendine özgü ve önceki anlayışlardan tümüyle farklı olduğunu ileri sürmek olanaksızdır. Osmanlılar kendileri devlet kurmadan daha önce Anadolu'ya gelip yerleşmiş bulunan Müslüman/Türklerin yaşayış tarzlarını, ahlak, örf, adet ekonomi, ve öteki özelliklerini örnek almışlar, onların örgütsel ve kurumsal yapılarından yararlanmışlardır (Akgündüz;1988).

Cumhuriyet'in kabulünden sonraki dönemde Türkiye'de azınlıkların kurduğu vakıfların mülk edinmelerini engellemesi ile bilinen yasal düzenleme olan "Vakıflar Kanunu" 1935'de kabul edilmiş ve 1936 yılında uygulamaya konmuştur. Vakıflar Kanunu ile eskiden kurulan vakıfların yasal dayanakları düzenlendikten sonra vakıflar, eski ve yeni vakıflar biçiminde adlandırılmıştır. Bu düzenlemeyle, Avrupa Birliği'ne Uyum sürecinde 2008 yılında oldukça kapsamlı değişiklikler getirilmiştir (Iaconantonio;2013).

Vakıflar sabit tüzel kişilikler değil, farklı ortamlara uyum sağlayabilen kurumsal yapılanmalardır (Öztürk; 1985). Türkiye'de vakıfların yönetimini ve görev alanlarını düzenleyen yasal boyut zamanla değişime uğramışsa da vakıflar sürekli kendilerini yenilemek zorunda kalmış ve gelişim göstermişlerdir. Kamu yararını gözeten kuruluş olarak vakıfların toplumumuzun eğitim, sağlık ve kültürel alanda gelişmesine yaptığı katkılar yadsınamaz .

Öte yandan dünyanın pek çok ülkesinde yükseköğretimin evrenselleşmeye başlaması, yükseköğretim eğitime ilişkin gereksinimi arttırmıştır. Bu istemi karşılamak üzere, ülkemizde de kamu kurumlarının artmasıyla orantılı olarak özel kurumların sayısı da artmaya başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı, yükseköğretim hizmetinin ancak kâr amacı gütmeyen kurumlar tarafından sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu düzenleme belli koşulların sağlanmasına koşut olarak vakıflar aracılığıyla üniversite düzeyinde eğitim veren fakülte ve yüksekokulların açılmasına olanak sağlamıştır. Oysa ülkemizde yükseköğretim hizmeti veren özel kurumların bir kısmı kâr amacı gütmeyen vakıflar eliyle desteklenirken, kalanı ise kâr amacı güden ticari kuruluşlar eliyle desteklenmektedir.

1. Vakıf Nedir? Vakıf Kurmaya Yönelten Nedenler Nelerdir?

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze toplumların içinde insani bir değer olarak yardımseverlik köklü bir geçmişe sahiptir. Yardımseverlik toplum içinde vakıf kurma yoluyla kendini görünür kılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Dönemi'nde Türk insanları "İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı Allah yolunda harcanan, vakfın en hayırlısı da insanların en çok duydukları ihtiyacı karşılayandır" sözünün anlamından yola çıkarak, vakıflar yoluyla birbirleri ile yarışarcasına vakıf eserleri kurmuşlardır (Başçı, 2007).

Vakıf kelimesi sözlük anlamı olarak durdurma alıkoyma anlamında kullanılmaktadır. Kavramsal çerçeveden bakıldığında bir mal ya da mülkün satın alınamayacak biçimde hayır işine bağışlanması anlamına geldiği görülmektedir (Aydın, 2003, s. 314). Başka bir deyişle bir malın getirilerinin insanlara tahsis edilmesi, mülkiyetinin ise durdurularak mülk edinilmesinin veya mülk olarak verilmesinin engellenmesidir. Böylece vakfedilen mal ya da mülkte özel mülkiyet hakkı kalmamaktadır. Hukuki anlamda ise bir şeyin intifa hakkının veya mülkiyetinin kamu yararına tahsis edilerek devamlı başkalarının intifa ve temellükünü engellemek, durdurmak olduğuna göre; birinci kayıt intifa hakkı veya mülkiyetin insanlara tahsisi şeklindedir (Ertem, 2011, s. 26) İkincisi ise bu durdurma ve alıkoymanın devamlılığıdır. İslam Hukukuna göre vakıf, bir malın sürekli olarak bir gayeye tahsisidir ve bu özelliği vakfı Medeni Hukuktaki vakıf (tesis) anlayışından ayıran önemli bir özelliktir. Kurum olarak Vakıf, Türk-İslam kültür sistemi unsurlarından birini bu topluma mensup bir kişiyi harekete geçirerek onun şahsi mallarından bir kısmını kamu hizmeti görecektir kuruluşlara dönüştürmesi eylemidir (Yediyıldız, 1988, s. 404).

Vakıf kurumunun anlamını salt dini ve milli yönleriyle değerlendirmek anlamı daraltır ve yanılığa düşürebilir.. Çünkü vakıf düşüncesinin

temelinde insanlık sevgi ve yararını amaçlayan çok boyutlu bir anlam yatmaktadır. "Vakıf kuranlar, helal mallarını seve seve kendi mülkiyetlerinden çıkarıp Allah rızası için vakfederek, gelirini toplumun yararına bırakmışlardır" (Akbulut, 2007, s. 64) Tarlalar, çiftlikler, değirmenler, köyler, ormanlar, bahçeler, zeytinlikler, nehirler, göller, madenler, evler, dükkanlar, hanlar, hamamlar, meralar, su kaynakları gibi birçok varlıklarını vakfederek varlıklarıyla fakir fukaranın korunup gözetilmesini, hizmet edilmesini ve pek çok sosyal, kültürel hizmetlerin yapılmasını koşul olarak öne sürmüşlerdir (Güran,2006,s.4). Vakfeden kişinin malının ekonomik olarak büyüklüğü ya da küçüklüğü değil vakfetme eylemindeki hayır duygusu, insanlık sevgisi, yardım etme isteği gibi niyet ön plandadır.

Böylece vakıflar; hibe, yardım, sadaka, bağış gibi sosyal yönleri olan statüsü belirli, sistematik işleyişi olan sınırları belirlenmiş, işleyişi belli kurallara bağlanmış kurumsallaşmış yapılanmalardır. Vakıfların oluşmasında üç ana unsur yer almaktadır (Ertem, 2011, s. 27). Birincisi; Vakıf/vakf: Vakfeden, ikincisi, Mevkuf: Vakfedilen şey, üçüncüsü ise mevkufunaleyh ya da meşrutunleh: Vakfın çıkarları kendilerine tahsis olunanlardır. Bu üç ana unsur vakıf yapılanmasında bir arada olmak zorundadır.. Bu unsurlardan ilki ve sonuncusu insanları ya/ ya da toplumu ikincisi ise bir mal ya da paradan oluşan vakfedilen şeyden oluşmaktadır ki insanların vakıf boyutunda ilişkilerini belirleyen unsur vakfedilendir (Kazıcı, 1985;30-38). Bağışlayan kişiler genellikle daha iyi bir gelir seviyesine vakfedilen kişiler de daha düşük gelir düzeyinde olduklarında vakıf kurumu aslında toplumun sosyal tabakalaşma durumunu de etkileyerek ve orta düzeyde gelir grubunda bir genişlemeyi de beraberinde getirmektedir (Şahin1986). Kurumsal olarak vakıfların süreklilik ve sonsuzluk gibi yasal özelliklerinin yanında tüzel bir kişiliğinin bulunması ve bağlayıcılık özelliği vakıf kurumunu benzer kurumlardan ayıran bir özellik olmasının yanında kalıcılığını sürdürmesi açısından önemlidir.

Kurum olarak vakıfların kuruluşları incelendiğinde farklı görüşler olduğu görülmektedir. Bu görüşlerden ilki; vakıfların kaynağının; Milattan önce (MÖ) 12. yüzyıla ait bir buluntu olan Hitit tabletindeki vakfiye benzeri okumalardan çok eskilere dayandığı yönündeki görüştür (Aydın, 2003, s. 315) İkincisi; vakıfların kaynağını Budist manastırındaki buluntulara dayandıran görüştür. Milattan sonra (MS) 12. ve 13 yüzyıllara ait Doğu Türkistan'ın Turfan şehrindeki buluntulardaki okumalardan Budizm dinini benimsemiş Türklerin vakıflarının çok kabul gören kurumlar olduğu bu görüşe ışık tutacak niteliktedir. Başka bir görüş vakıfların kuruluşunun kaynağı Bizans ve Batı kültürüne dayandırmaktadır (Çizakça, 2000, s. 21; Aydın, 2003, s. 315). En çok kabul gören görüş; İslamiyet döneminde

vakıfların kurum olarak ortaya çıktığı ve daha sonra Türklerin Osmanlı döneminde vakıf anlayışını ve kurumunu geliştirdikleri yönündedir (Soysaldı, 2002, s. 384; Akbulut, 2007; Ertem, 2011, s.27). Çizakça, vakıfların kaynağının dönemlere ayırmanın pek doğru olmadığını tersine başlangıçtan itibaren devamlılıklar ve etkileşimler olduğunu ileri sürmektedir (2000). Örneğin Roma ve Bizans kurumları İslamiyet kurumlarını etkilerken İslamiyet'te Batı kültüründeki kurumlardaki uygulamalarda etkin olmuştur.

İslami vakıf kurumu olarak vakıflar, işlevsel olarak gelişmişlik düzeyinin en üst noktasına Osmanlılar döneminde ulaşmıştır. Bulunduğu coğrafi konum ve devraldığı vakıf geleneği mirası vakıfların gelişmişlik düzeyinde etkin olmuştur. Osmanlı Devleti'nde sosyal devlet işlevindeki konu alanları kamu hizmeti niteliğinde vakıf kurumları tarafından yerine getirilmiştir. Bunların başında sağlık ve eğitim hizmetleri gelmektedir. Ayrıca kültürel, sportif işler, sosyal yardım konuları, askeri hizmetler, bayındırlık ve altyapı hizmetleriyle şehircilik hizmetleri gibi pek çok hizmette kendine özgü bir modelle vakıf kurumları tarafından sunulmuştur (Akgündüz, 1988,s.41, Işık, 2009, s.2, Ertem, 2011, s. 36). Osmanlılar döneminde kurumsal dinamiğe sahip bir yapı olarak vakıflar; sosyal çatışmayı engelleme, gelir dağılımını düzenleme, sosyal ilişkileri dengeleme, istihdamı artırma, yabancılaşmayı önleme, sosyal bütünleşmeyi sağlama gibi önemli sosyal işlevleri görmüşlerdir.

Pek çok kaynakta Batılı yazarlar Selçuklu ve onun uzantısı olan 16. yüzyıl Osmanlı Devleti ve ülkesi için "Vakıf Cenneti" benzetmesini kullanmıştır. Oysa Batı emperyalizmi vakıf kurumunu Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde kurmak istediği baskı için bir engel olarak görmekteydi. Çünkü vakıf mallarının alınıp satılamaması onların kontrol altına almayı düşündükleri topraklarda arazi sahibi olmalarını engelleyen bir durumdur. Bu durum tarihsel süreçte baskın bir biçimde tekrarlayarak ortaya çıkacaktır.

Cumhuriyet Dönemi'ne dek büyük yatırımlar gerektiren okullar, imarethaneler, hastaneler, medreseler, köprüler, yollar, limanlar, deniz fenerleri, kütüphaneler, sarnıçlar, su bentleri, çeşmeler ve kaldırımlar vakıflar aracılığıyla yaptırılıp korunabilmiştir. Böylece kamusal hizmet ve mallar merkezi olmayan bir yöntemle dağıtılarak devletin sınırlı kaynaklarının yetersizliği hissettirilmeden pek çok grubun gereksinimlerini giderme yoluna gidilmiştir. Giderek ulemanın gücünün artması üzerine, bu gücü zayıflatmak amacıyla 1836 yılında Evkaf Bakanlığı kurulmuştur (Iaconantonio, 2013, s. 3). Bakanlık vakıf işlerine karışmaya başlayarak vakıf gelirlerine el konulmasıyla bu kurumların gelirleri devlet büyüklerinin keyfi yönetimine bırakılmış oldu. Vakıfların eski güçlerinden arındırılarak merkezileştirilip kontrol altına alınması Cumhuriyet döneminde de sürdürülmüştür.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Osmanlıdan beri devam eden bu kurum 3 Mart 1924'te Hilafetle birlikte kaldırılmıştır.

Atatürk'ün 1 Mart 1922 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmasında vakıflara ilişkin söyledikleri vakıfları atfettiği değeri yansıtması bakımından önemlidir. "Efendiler: Vakıfların kuruluşlarındaki güzel düşünceler göz önüne alınınca; bunun, dini kuruluşlarla beraber, toplumsal dayanışmayı hedeflediği ortaya çıkar. "Vakıfların; İmarethaneler, Bimarhaneler, hastaneler, misafirhaneler, kütüphaneler, kervansaraylar, hamamlar, çeşmeler, mektepler, medreseler ve diğer irfan müesseselerini de kapsamı içine alması, vakıflar meselesinin çözülmesinde uyulması gereken esasları göstermektedir"(Başçı;2007)

Vakıf mallarını ekonomik bir biçimde işletmek, mimarî ve tarihsel değeri olan vakıf eserlerini korumak ve vakfa ait kuruluşları yaşatmak amacıyla ülkemizde 1924 yılında Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Vakıf kurumu Cumhuriyetle birlikte sadece dini özellikleriyle hizmet vermeye devam etmiştir (Ertem, 2011, s.55). Ekim 1926 da yürürlüğe giren Medeni Kanun'da yeni kurulacak vakıfların eski hukukla ilişkisi sonlandırılmıştır. Bu düzenlemeyle vakıf kurumunun kapsamı büyük ölçüde aynı kalmakla beraber vakıf kurumlarının adı "tesis" biçiminde değiştirilmiştir (Iaconantonio, 2013,s.2). Ertem'e göre tesis, vakıf kurumunun laikleştirilmiş şekliyle Medeni Kanunda yer almış halidir (2011). Daha sonra 13 Temmuz 1967 gün ve 903 sayılı Medeni Kanun'da yapılan bir değişiklikle yeniden vakıf kurumu biçiminde kullanılmaya başlanmıştır. Vakıf sayısının bu değişimden sonra artışı anlamlıdır.

Türkiye'de azınlık vakıflarının mülk edinmeleri engelleme getirmesi ile bilinen ve 3 Haziran 1935 tarih ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi 1936 yılında gerçekleşmiş ve eski vakıfların durumunu düzenlemiştir (Iaconantonio, 2013, s. 2). Böylelikle vakıf mülkiyetlerinin yönetiminin devlet tarafından yapılması sağlanmıştır. Yapılan bu yasal düzenlemeden sonra Cumhuriyet döneminde vakıflar, *eski* ve *yeni* vakıflar olarak ikiye ayrılmıştır. 1980 askeri darbesinden sonra demokratik yaşamda meydana gelen değişim güven sorunu yaratmış olsa da Cumhuriyet dönemindeki vakıf sayısındaki en büyük artışın 1986 yılında yaşandığı görülmektedir. Vakıflar Kanunu, Avrupa Birliği'ne Uyum süreci kapsamında 2008'de ayrıntılı değişikliklere uğramıştır. 1980 yılındaki güven sorunu ve demokratik yaşamdaki değişim ve bunların vakıflara yansması benzer biçimde 2016 yılındaki askeri kalkışmasından sonra da yaşanmıştır.

Pek çok vakfiyenin başlangıç kısmı incelendiğinde; vakıf kuranların insan yaşamının kısılalığı, iyilik ve hayırseverlik etmenin önemi, bu dünyada sahip olunanların ahiret hayatını kazanmak için verildiği yönündeki ifadelerinden

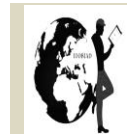
insanları vakıf kurmaya yönelten etmenleri anlamak olanaklıdır (Akgündüz, 1988, s.22; Soysaldı, 2002, s. 394). Güngör, vakfı doğuran sebepleri şöyle sıralamıştır; sosyolojik psikolojik açıklamalar, yasal açıklamalar, tarihsel açıklamalar, ekonomik açıklamalar, dini açıklamalar, tarihi-yasal ve sosyal açıklamalar. Genel olarak değerlendirildiğinde vakıfların kurulmasının temelinde; ait olduğu toplumun sosyal, kültürel yapısı ve değerlerinin dışavurumu olarak bireysel ve toplumsal gereksinim ve arzularının karşılanmasını sağlayan değerlerin görünür kılınması olarak düşünülebilir. (Güngör, 2010, s. 167).

1. Vakıf Türleri

Günümüzde vakıflar özel ve kamu kurumları dışında olmak üzere üçüncü sektör biçiminde adlandırılmaktadır. Türkiye’de ise vakıflar; Türk Medeni Kanunu’ndan önce kurulmuş vakıflar (bunlar da kendi arasında kapsam, aidiyet, yönetim ve kullanım amaçları yönünden alt gruplara ayrılmaktadır) ile Türk Medeni Kanunu uyarınca kurulan vakıflar olmak üzere iki ana grupta sınıflandırılmaktadır.

Hizmet sunumu temelli değerlendirildiğinde vakıfları şöyle sınıflandırmak olanaklıdır (Başçı, 2007, s. 3). 1-Eğitim ve kültür hizmeti sunmak amacıyla kurulan vakıflar: Bunlara örnek olarak; cami, okul, kütüphane, çarşı, han, kasır, yalı, kervansaray, hamam, misafirhane, saray ve değişik türde okullar ve üniversiteleri sayabiliriz. 2-Sağlık hizmetleri sunmak amacıyla kurulan vakıflar: Bu grupta çeşitli vakıf hastaneleri, darülacezeler, darüşşifalar yer almaktadır. İstanbul’da bulunan Haseki, Vakıf Gureba Hastaneleri günümüzde de hizmet vermeye devam eden örnekleridir. 3-Bayındırlık ve imar hizmetleri vermek amacıyla kurulan vakıflar: Bunlara örnek olarak yol, köprü, kanal, kemer, kuyu, çeşme, deniz feneri, konak evleri, kervansaraylar sayılabilir. 4-Şehircilik ve belediye hizmetlerini vermek amaçlı kurulan vakıflar: Bunlar; şehirlerin su, yol, temizlik gibi hizmetlerinin yerine getirilmesi, sokakların aydınlatılması, şehrin çeşitli yerlerinde bahçeler, halkın dinleneceği parklar kurulması, çevre düzenlemesi, bahçeler açmak, leylekler için yuva ve yem parası ayırmak, güvercinlere her gün yem vermek için kurulan vakıflardır. 5-Askerlik ve spor hizmeti sunmak amacıyla kurulan vakıflar: Kale, istihkam, donanma, top, gemi yapımı, sınır kalelerini bekleyenlere yardım vakıfları, topçular ocağı, dökümhane, saraçhane, baruthane, kılıçhane, demirhane vakıfları, deniz ve kara harplerinde yararlılığı görülenlere yardım vakıfları, süvarilerce ve top çekmede kullanılan atların satın alınması ve yetiştirilmesi için kurulan vakıflar bunlara örnek olarak verilebilir.

2. Eğitim ve Sağlık Alanında Vakıflar Örneğinde Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfının Kuruluşu ve Ufuk Üniversitesi

Hizmet sunumu temelli vakıf kuruluşları arasında ilk sırayı eğitim ve sağlık alanındaki kurulan vakıfları almaktadır. Türkiye'deki vakıf yapılanması incelendiğinde 1970'li yıllarda ülkenin en büyük ekonomik payına sahip aile gruplarının kurdukları vakıfları örneğin tarihsel sıralamayla Koç, Sabancı ve Eczacıbaşı vakıfları yer almaktadır.

Yine bu dönemde ülkemizde de Batı ölçülerinde karayolları taşımacılığının artmasıyla (ağın genişlemesi, vergilerin azaltılması, ucuz maliyet, turizm güney sahillerine ulaşmayı kolaylaştıran yolların yapımı gibi nedenlerle) otomobil kullanımında hızla artış gözlenmiştir. Bu durum trafik kazalarında belirgin sayıda artışa neden olmuştur. Trafik kazalarında ölen, yaralanan ve sakat kalan insanların sağlık hizmetlerine duydukları gereksinim de aynı oranda artmıştır. Türkiye'de Trafik kazalarında yaralanan ve sakatlanan bireylere yapılacak müdahaleleri sistemli biçimde uygulama konusundaki açığı fark eden hekim Profesör Dr. Rıdvan Ege olmuştur. (Milliyet Gazete Arşivi, 1972). Gereksinimi karşılamak ve farkındalığı arttırmak amacıyla kurucu üyeleri arasında Prof .Dr. Muhittin Ülker, Prof. Dr. Rıdvan Ege'nin bulunduğu Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı 15 Mart 1972 tarihinde kurulmuştur (Vakıf Ceridesi, 1972). Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın tescili 3 Temmuz 1972 tarih ve 14234 sayılı resmi gazetede ilan edilmiştir (Karamame, 1972). Vakfın İlk başkanı Prof. Dr. Muhittin Ülker'dir. Ülker'den 1977 yılında boşalan başkanlık koltuğunu bir yıl süreyle Trafik Hastanesi'nin yapımında büyük yararlıkları bulunan yük. Müh. Cemalettin İnkaya devralmıştır. Vakfın kuruluş amaçları arasında;

1. Trafik, İş, Spor ve diğer kazalarda, yaralanmalarda ve çeşitli hastalıklarda müdahale, tedavi rehabilite etmek.
2. Trafik Kaza, Yaralanma hastalanma ve sakatlıkların tedavisi ile ilgili sağlık hizmetleri sağlamak, Eğitim ve Araştırma merkezlerinin açılmasına öncülük etmek Yönetim Kurulu, Vakfın kurucusu olduğu Üniversite ile diğer kamu kuruluşlarının yetkili organlarının istemi üzerine bu kuruluşlara aynı ve nakdi yardım yapmaya, borç vermeye, gerekli alet ve malzemeleri sağlamaya ve hibe etmeye yetkili olduğu vb. maddeler yer almaktadır.

Özetle Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı; Türkiye'deki trafik kazalarının azaltılması amacıyla yasal, yönetsel, tıbbi ve sosyal yönden gereken önlemlerin alınması için gerekli kurumlara yardım etmek ve var olan olanaklarla gerekli girişimlerin yapılması amacıyla kurulmuştur. (Milliyet Gazetesi Arş. 01.06.1975; s.2) Bunların yanında trafiğin bilimsel yönden incelenmesi ve kurulacak Trafik Enstitüleri tarafından trafikle ilgili öteki çalışmaların yürütülmesi amaçlanmıştır.

Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın başkanlığı görevini 1978-2016 yılları arasında Prof. Dr. Rıdvan Ege (1925-2017) yürütmüştür. Vakıf

kuruluş amaçları ve misyonu doğrultusunda pek çok hizmeti yerine getirmiştir. Bu doğrultuda yapılan uğraşlar sonucunda Türkiye’de Trafik Kanunu’nun çıkarılmasında 1986 yılında Türkiye’de araçlarda emniyet kemeri kullanım zorunluluğu o dönem vakıf başkanı olan Prof. Dr. Rıdvan Ege’nin öncülüğünde gerçekleşmiştir (Sabah Gazete Arşivi, 2003). Yine Karayolları ve hastaneler için ilk ambulans alımı Prof. Dr. Rıdvan Ege’nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir (Öz, 2011). Trafik düzeni için karayollarında ilk ayırma şeritlerinin başlatılması uygulanması bu konuda öncülük eden Ege’nin çabalarıyla gerçekleştirilmiştir (Milliyet Gazetesi Arşivi,1992) . Vakıf, misyonu doğrultusunda Karayolları Trafik Komisyonuna uzman görevlendirme, Trafik haftası aktiviteleri düzenleme, Uluslararası trafik komisyonunda Türkiye’yi temsil etme, Uluslararası Trafik Kongreleri ile Uluslararası Ortopedi ve Travmatoloji Kongreleri’nin düzenlenmesi faaliyetlerini yürütmüştür (Milliyet Gazete Arşivi, 1986, 1992). Vakıf pek çok sağlık personeli yetiştirilmesinde ve ilkyardım eğitimi alanında öncülük etmiştir.

Sağlıkla ilgili vakıfların yönetiminin hekimler tarafından değil profesyonel yöneticiler tarafından yapılmasını ileri sürülmektedir. Eğitime verilen katkı kayda değerdir ve ilkelere dayandırılmalıdır. Bunlar, teknolojik gereksinimlere yakınlık, yayınların ulaşılabilirliği, insan ve hayvan deneylerine yapılacak ekonomik katkılar ve ekip üyelerinin eğitimine katkı sunmaktır (Bahar, 2018 ,s. 24-25)

Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı Senedi’nin üçüncü maddesinde yer alan Vakfın amacı bölümünde belirtilen "Trafik, iş, spor ve diğer kazaların, afet ve felaketlerin önlenmesi ve bunların sonucu meydana gelen yaralanma ve hastalıklar için acil, tıbbi ve sosyal yardımın, rehabilitasyon hizmetleri yapılması ve bu konularda işbirliği yapmak üzere Yüksek Öğretim Kurumları (YÖK) dahil okullar açarak ihtiyaç duyulan her türlü elemanın yetiştirilmesi, lüzumlu araç ve gereçlerin sağlanması, bunlara ilişkin eğitim kurs ve seminerlerle diğer bilimsel faaliyetlerin yapılması için ilgili kuruluşlar ile işbirliği yapma" gibi nedenlerle kurulduğu için bu konularda eğitim, araştırma ve hizmet sunması öngörülmektedir (Kararname, 1972).

Bu bağlamda Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı öncülüğünde Ufuk Üniversitesi’nin açılmasındaki temel düşünce; Vakıf Senedi’nin içerdiği ana çerçeve doğrultusunda özellikle Türk toplumunu öncelikli olarak ilgilendiren kaza, felaket, bedensel ve ruhsal sorunlara karşı önleyici, koruyucu, tedavi edici ilkeler ile yöntemlerin saptanması ve bu konularda Türk toplumunu yönlendirecek sağlık, eğitim, kamu hizmetlerinin bilinci, metodolojisi, öteki ülkeler, devlet kurumları ve bireyler arası ilişki ve davranışların yönlendirilmesi ve bu konularda yeterli ve yetkin insan gücünün yetiştirilmesidir.

Bu amaç doğrultusunda 18 Aralık 1999 tarih ve 23910 sayılı resmi gazetede yayımlanan 4488 sayılı Kanun ile Ufuk Üniversitesi kurulmuştur (Milliyet

Gazete Arşivi, 2000). Kuruluş Kanunu'nda Tıp, Hukuk, Eğitim, Fen-Edebiyat (İstatistik-Psikoloji), İktisadi Ve İdari Bilimler (İşletme-Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler- Uluslararası Ticaret) fakülte ve bölümleri ile bunları tamamlayan Hemşirelik Yüksek Okulu, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Enstitüler yer almıştır (Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması ile ilgili 4488 sayılı Kanun). 2547 sayılı YÖK Kanunu hükümleri gereğince 01. 05. 2002 tarihli YÖK'nun izin yazısıyla 2002-2003 eğitim öğretim yılında öğrenci alımıyla Ufuk Üniversitesi eğitim vermeye başlamıştır .

- Günümüzde vakfın başkanı Dr. Orhan Girgin'dir. Bütünüyle bağış ve çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerle varlığını sürdüren ve böylece farklılık gösteren Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı; misyon ve amaçları doğrultusunda sorumluluklarına ilişkin hedefleri yerine getirmeyi sürdürmektedir. Vakfın kuruluşuna öncülük ettiği Ufuk Üniversitesi; vakfın talebi doğrultusunda diğer akademik birimlerin yanında ağırlıklı olarak sağlık misyonu yüklenmiş bir üniversitedir (Ufuk Üniversitesi'nin Misyon ve Vizyonu; 2018). Misyonu çerçevesinde Kuruluş Kanunu'nda olup; ileriki yıllarda açmayı planladığı bölüm/programlarda lisans, Enstitüleri bünyesinde ise lisansüstü düzeyde insan gücü yetiştirmek ve geleceğe hazırlamak, öğrencilerinin bu hedeflere yönelmesi için onlara eğitimin nicelik ve niteliğinin bütün öğelerini vermek, gelecekte burada yetişenlerin Türkiye ile dış dünya arasındaki ilişkilerinde pay sahibi olmalarına zemin hazırlamak, fayda ve kıymet ilişkisi yoluyla mezunlarının kendilerine, ailelerine ve ülkeye yararlı olmalarını sağlamak amacıyla Türk Ulusunu oluşturan bireylerin yaşam düzeylerinin geliştirilmesinde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yoluyla katkı sağlayacak düşünce, bilgi ve becerilere sahip, diğer insanların sorunlarına karşı duyarlı insan gücünü yetiştirmek, üniversite bünyesindeki birimlerin alanlarında yapılacak bilimsel çalışma ve araştırmalarla sorunlarının çözümüne ve böylece ülkenin gelişme ve kalkınmasına katkı sağlamaktır. Yetiştirdiği öğrencilerin, toplumsal ve uluslararası sorunlara duyarlı, var olan ve değişen koşullara uyum sağlayabilen; kişisel hak ve özgürlüklere, demokrasiye, Atatürk İlkeleri doğrultusunda demokratik ve laik eğitim ilke ve uygulamalarına saygılı ve bunları benimseyip uygulayan; kendine güvenen, gerektiğinde sorumluluk ve risk alabilen; böylece, bireysel ve sosyal düzeyde gerekli bilgi, beceri ve davranış biçimlerini kazanmış olmasını sağlamaktır. Çağdaş öğretim yöntemlerini kavramış, bunları uygulamayı benimsemiş ve bu konuda donanımlı bireyler olarak yetiştirmek ve bilimsel araştırma, yayın, sürekli ve yaygın eğitim yoluyla ulusa ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmak Ufuk Üniversitesi'nin hedeflerine ulaşmak üzere benimsediği ilkelerdir (Ufuk Üniversitesi'nin Misyon ve Vizyonu; 2018). Vizyonu doğrultusunda bilimsel üstünlüğün gözetildiği, toplumla açık iletişimde

bulunabilen, özgür düşünceye saygılı, ekonomik çıkarları ön planda tutmayan bir yapıda bilimsel varlığını sürdürmektedir. Üniversite bünyesinde iki enstitü (sosyal ve sağlık bilimleri enstitüleri), beş fakülte (eğitim, fen edebiyat, hukuk, iktisadi ve idari bilimler ve hukuk fakülteleri), dört yüksekokul (hemsirelik yüksekokulu, adalet meslek yüksekokulu, meslek yüksekokulu ve sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu) ile güçlü bir akademik kadrosu yer almaktadır.

3. Sonuç

Geçmişte ve günümüzde farklı amaçlarla kurulan vakıflar sosyal bütünleşmeyi sağlamada öncülük eden kuruluşlar olmuştur.

1972 yılında Ankara'da kurulan Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı; ülkemizde trafik bilincinin oluşturulmasında öncülük etmiştir. Trafik kazalarında yapılacak müdahalelerinin kapsamının belirlenmesinde pek çok çalışmaya katılmış, yönetsel organlarda üstlendiği sorumluluklarla kuruluş amacına ilişkin misyonunu sürdürmüştür. Karayolları Trafik Yönetmeliğinin çıkarılmasına yaptığı katkılarla birlikte trafikte emniyet kemerinin kullanılması, karayolları trafik şeritlerinin oluşturulması, Karayolları trafik komisyonuna uzman üye desteği ile trafik hastanesinin açılarak hizmet vermeye başlaması, ilkyardım ve trafik kurslarının verilmesi bunlardan bazılarıdır.

Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı; eğitim alanında başlangıçta sağlık personelinin eğitilmesi ardından Ufuk Üniversitesi'nin açılmasıyla birlikte öncelikle geniş bir yelpazede farklı düzeylerde sağlık personelinin ve farklı akademik disiplinlerden yetiştirdiği profesyoneller ile Türk toplumuna hem eğitim hem de sağlık hizmeti vermeyi sürdürmektedir.

Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın uzun süreli ve haklı çabalarıyla büyüyen ve gelişen Ufuk Üniversitesi; donanımlı eğitici kadrosu ve öğrenmeye istekli öğrenci potansiyeliyle Atatürk'ün açtığı yolda çağdaş eğitim ve hasta bakım hizmetleri vermede Ankara'da köklü ve öncü bir vakıf eğitim kurumudur.

Kaynakça / Reference

- Abay, A.R. (2004). Bir sosyal politika olarak, yoksullukla mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yeri. *Sivil Toplum Dergisi*, 6-7, 77-92.
- Akgündüz, A (1988). İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara
- Akbulut, İ .(2007). Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihi Gelişimi. *Vakıflar Dergisi*, 30, 61-72.
- Aydın, V.(2003) Türk Yönetim Tarihi açısından Vakıf Sistemi ve Eğitim Sistemimize katkısı, Süleyman Demirel Üniversitesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8 (1) 313-338.
- Bahar Mois (2018). *Amerikan hastanesi yoğun bakım tarihi*. İstanbul: Logos.
- Başçı V(2007). Bir Medeniyet Kurumu olarak Vakıflar ve Sosyal Hizmet Kurumları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 2-5.
- Bayyığıt, M. (2001). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumu olarak Vakıflar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (11) 59-66.
- Çelik, Z. (2015). Türkiye’de Vakıf Üniversitelerinin mevcut durumu ve geleceği (Politika Notu No. 8). İstanbul: İlmî Etüdler Derneği. Erişim Adresi: <http://www.ilem.org.tr/duyurular/ilem-politika-notu-8-turkiye-de-vakif-universitelerinin-mevcut-durumu-ve-gelecegi-yayimlandi>
- Çetinsaya, G. (2014). Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için bir yol haritası. Erişim adresi <https://yolharitasi.yok.gov.tr/docs/YolHaritasi.pdf>.
- Çizakça, M. (2000). Osmanlı Dönemi Vakıflarının tarihsel ve ekonomik boyutları, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul,21-31 Erişim Adresi: <https://tusev.org.tr>.
- Erguvan D. (2013). Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Yükseköğretim Sistemi üzerindeki etkilerine dönük akademisyen algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri: Educational Sciences: Theory and Practice*. 13(1), 137-160.
- Ertem, A. (2011). Osmanlıdan Günümüze Vakıflar. *Vakıflar Dergisi*, 36, 25-65.
- Güran, Tevfik (2006). Ekonomik ve Malî Yönleriyle Vakıflar, Süleymaniye ve Şehzade Süleyman Paşa Vakıfları, Kitabevi, İstanbul.
- Iaconantonio Kılıçalp, S. S. (2013) Türkiye’de Vakıfların Gelişimi. Değişim İçin Bağış Projesi. ErişimAdresi: degisimicinbagis.org.tr/files/turkiyede-vakiflarin-gelistimi.

Işık H. (2009). Bir Kamu Hizmeti birimi olarak Vakıfların Osmanlı Toplum Yaşamındaki rolü. *Akademik Bakış*, 16, .1-10.

Kararname (7/4493 sayılı). (1972, 03 Temmuz) Resmi Gazete (14234). Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14234.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14234.pdf>.

Kazıcı, Z (1985). İslami ve Sosyal Açından Vakıflar, Marifet Yay., İstanbul 1985.

Milliyet Gazetesi Arşivi. 03.05.1972

Milliyet Gazetesi Arşivi. 01.06.1975

Milliyet Gazetesi Arşivi. 21.04.1975

Milliyet Gazetesi Arşivi. 07.05.1977

Milliyet Gazetesi Arşivi. 28.12.1986

Milliyet Gazetesi Arşivi. 20.04.1992

Milliyet Gazetesi Arşivi. 04.02.2000

Milliyet Gazetesi Arşivi. 24.08.2006

Öz, E. (2011) Tıbbın Duayenleri Rıdvan EGE: 03 Ocak 2011 tarihli söyleşi <https://esraoz.wordpress.com/category/prof-dr-ridvan-ege>. (Erişim tarihi: 02 Ocak 2018).

Özbek N. (1999). Vakıf tarihi üzerine notlar. *Tarih ve Toplum Dergisi* 187, 60-61.

Öztürk, N (1985). Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıflar, İstanbul .

Sabah Gazetesi Arş. 04.08. 2003

Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılması ile Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun (4488) (1999, 18 Aralık) Resmi Gazete (23910). Erişim Adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23910.pdf>.

Soysaldı HM. (2002) Vakıfların Günümüzdeki Yeri ve Önemi. The Importance and Place of the Foundations in Our Life. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science*. 12,(1): 383-400.

Şahin, M. (1986), "Sosyal Değişmede Vakıfların Rolü", Sosyoloji Konferansları Dergisi, Sayı: 21, ss. 231-247.

Ufuk Üniversitesi'nin Misyon ve Vizyonu (2018), Erişim Adresi:

<https://www.ufuk.edu.tr/misyon-ve-vizyon>. Erişim Tarihi: 17.12.2018

Tıp Eğitiminde Öncü Kuruluşlar: Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı'nın Tarihsel Gelişimi (Leading Organizations in Medical Education: Historical Development of Turkish Traffic Accident Assistance Foundation)

Yediyıldız, B. (1988), Türk Kültür Sistemi içinde Vakfın yeri, *Vakıflar Dergisi*,.20, 403-408.

Yükseköğretim Kanunu (2547), (1981, 04 Kasım) Resmi Gazete (17506).
Erişim Adresi <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>.

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad / 2147-1185]

Cilt: 7, Sayı: 4
Volume: 7, Issue: 4
2018

[3102]